

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ПОРТФЕЛЬНОГО КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВ УКРАЇНИ

Підвищення ефективності управління портфельним кредитним ризиком є одним із пріоритетних напрямів удосконалення банківського менеджменту. З розвитком банківського кредитування, збільшенням обсягу і структури кредитного портфеля банків, а також враховуючи посилення впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на кредитний портфель, перед банками постає проблема визначення та ефективного управління портфельним кредитним ризиком.

Портфельний кредитний ризик виявляється у зменшенні вартості активів банку (іншій, аніж внаслідок зміни ринкової процентної ставки). Джерелом портфельного кредитного ризику є сукупна заборгованість банку за операціями, яким притаманний кредитний ризик – кредитний портфель, портфель цінних паперів, портфель дебіторської заборгованості тощо. Оцінка портфельного кредитного ризику передбачає оцінку концентрації та диверсифікації активів банку [3].

За наведеними в таблиці 1 даними можна виявити, що за весь період аналізу загальний обсяг активів банків України збільшився на 75,9 % і, станом на 01.01.2012 р. склав 1054,272 млрд. грн. Висока частка кредитів у активах банку (в 2008-2009 рр. до 85-86 %) та значне збільшення обсягів простроченої заборгованості (на більш ніж в 2 рази) призвели до значного збільшення резервів за кредитними операціями. Загалом за період аналізу відбулося збільшення обсягів простроченої заборгованості за кредитами на 72,945 млрд. грн. або більше, ніж у 12 разів і збільшення резервів за кредитними операціями на 129,286 млрд. грн. або майже у 8 разів.

Таблиця 1 – Динаміка показників структури та якості кредитного портфелю банків України за період з 01.01.2008 по 01.01.2012 рр. [1].

Показники	Значення, станом на:				
	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012
Активи банків, млрд. грн.	599,396	926,086	880,302	942,088	1054,272
Темп приросту, %	-	54,50	-4,94	7,02	11,91
Кредити надані, млрд. грн.	485,368	792,244	747,348	755,03	813,864
Частка кредитів у активах, %	80,98	85,55	84,90	80,14	77,20
Темп приросту, %	-	63,23	-5,67	1,03	7,79
Кредити юридичним особам, млрд. грн.	276,184	472,584	474,991	508,288	610,413
Темп приросту, %	-	71,11	0,51	7,01	20,09
Кредити фізичним особам, млрд. грн.	153,633	268,857	222,538	186,54	197,793
Темп приросту, %	-	75,00	-17,23	-16,18	6,03
Прострочена заборгованість за кредитами, млрд. грн.	6,357	18,015	69,935	84,851	79,292
Темп приросту, %	-	183,39	288,20	21,33	-6,55
Резерви за кредитами, млрд. грн.	18,477	44,502	99,238	112,965	147,763
Темп приросту, %	-	140,85	123,00	13,83	30,80

Тобто, темпи приросту простроченої заборгованості за кредитами значно перевищували темпи приросту обсягів наданих кредитів та резервів за кредитними операціями. Причиною такої тенденції було, з одного боку, скорочення обсягів наданих кредитів і тим самим зниження темпу приросту загального обсягу кредитного портфелю, а з іншого боку, різке погіршення платоспроможності клієнтів банку, що вплинуло на якісний стан кредитного портфелю банків України.

У 2011 році більш підвищення вимог до позичальників і посилення банками роботи з оцінки індивідуальних ризиків стримували зростання простроченої заборгованості за кредитами. Упродовж року динаміка прострочених кредитів була різноспрямованою, але у цілому за результатами 2011 року обсяг простроченої заборгованості позичальників скоротився на 6,5 %, і станом на 01.01.2012 склав 79,3 млрд. грн. (рис. 1).

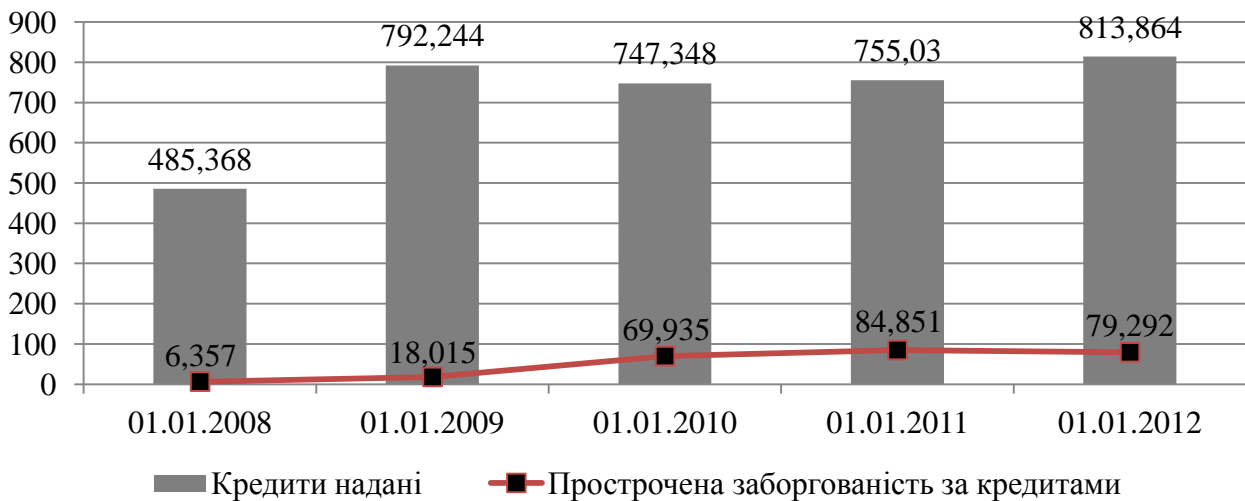

Рисунок 2 – Динаміка обсягів кредитного портфелю та простроченої заборгованості банків України, за період 01.01.2008 по 01.01.2012, млн. грн.

За даними НБУ коефіцієнт забезпечення резервами кредитних вкладень після 2008 року стрімко зріс, а періодом найбільш активного зростання обсягів резервів, сформованих на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями є 2009 рік. Станом на 01.03.2012 сукупні резерви під знецінення позик 176 банків склали 119,1 млрд. грн., або 14,5 % по відношенню до самої заборгованості за кредитами, що свідчить про збереження низької якості кредитного портфелю банківської системи України.

Офіційні дані щодо резервів за кредитами не відображають повною мірою якість кредитних портфелів банків. Їхньому менеджменту не вигідно визнавати існування проблемної заборгованості, оскільки, згідно з вимогами НБУ, вона повинна покриватися резервами. А формування резервів у великих розмірах призводить до виникнення збитків, які акціонери банків змушені компенсувати збільшенням статутного капіталу.

Проаналізувавши зазначене вище, можемо вважати пошук нових методів управління кредитним ризиком актуальним напрямком діяльності. Таким чином, маємо на меті розробку підходу до оцінки зовнішніх факторів, що впливають на портфельний кредитний ризик, який повинен сприяти підвищенню якості кредитного портфелю. Для об'єктивної оцінки

портфельного кредитного ризику банку необхідно достовірно оцінити вплив зовнішніх факторів, які у відповідності до підходів ЄЦБ та МВФ спричиняють найбільший вплив на ризик кредитного портфеля банку.

Міністерством економіки і торгівлі України розроблена методика оцінки впливу факторів на економічну безпеку [2], на основі якої можна виокремити основні етапи оцінки впливу факторів зовнішнього середовища на портфельний кредитний ризик банку:

- пошук критеріїв визначення факторів впливу зовнішнього середовища;
- визначення сукупності факторів зовнішнього середовища;
- оптимізація факторів зовнішнього середовища;
- оцінка факторів впливу зовнішнього середовища.

Метою розроблення даної методики є: визначення оцінки впливу факторів зовнішнього середовища на портфельний кредитний ризик для формування системи управління кредитним портфелем банку.

Література

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]/ Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798 .
2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: положення, затверджене Наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 / Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738
3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [Електронний ресурс] : вказівки, затверджені Правлінням НБУ від 15.03.2004 № 104. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>.

Бойко, С. Дослідження рівня портфельного кредитного ризику банків України [Текст] / С. Бойко , С.О. Богомаз // Національні фінансові системи в умовах глобалізації: тенденції та перспективи розвитку: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (16-17 листопада 2012 р.). – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2012. – С. 23-25.